

ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นน้ำตาปีตอนบน

วันร จะนุ

คุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาไทยศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

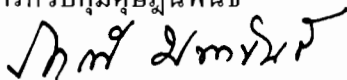
มีนาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

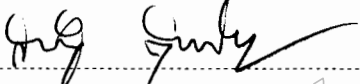
การวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนคุยถิ่นพนธ์ ระดับบัณฑิตศึกษา
จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำภาคต้น ปีการศึกษา 2553

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุษฎีนิพนธ์ของ วันวร จะนุ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

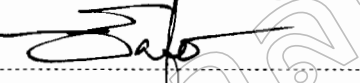
คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ภารดี มหาขันธ์)

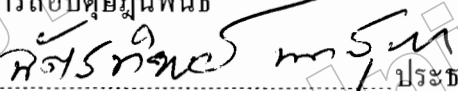
.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ กิตติ ตันไทย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์)

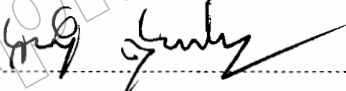
คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

.....ประธาน

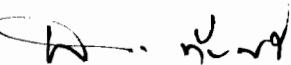
(ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ภารดี มหาขันธ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ กิตติ ตันไทย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง ทับศรี)

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อนุมัติให้รับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

.....คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

(ดร.บุญรอด บุญเกิด)

วันที่ 10 เดือน เมษายน พ.ศ. 2555

ประกาศคุณูปการ

ผมเกิดและเติบโต ณ ลุ่มน้ำตาปีตอนบน ตามคุณแม่อาร จะนุ ไปสอนหนังสือและเรียนชั้นประถม 1-3 ที่ โรงเรียนวัดควนสะอาด ช้ายไปเรียน โรงเรียนฉวาง จนจบประถมศึกษา เรียนมัธยมต้นที่ โรงเรียนฉวาง รัชดาภิเษก โดยมี คุณพ่อเสาร์วัน จะนุ “ครูกวีนอกเขา” สอนหนังสืออยู่ จอม. 3 เข้าเรียนวิทยาลัยศิลปหัตถกรรม นครศรีธรรมราช สัมผัส “บรรยากาศ” “เด็กศิลป์” เรียนได้ปีเดียว อนาคตคง “ไม่รุ่ง” สอบเข้าโรงเรียน เบญจมาภุทิศ นครศรีธรรมราช ใช้เวลาส่วนใหญ่ในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแห่งนี้ไปกับกิจกรรมทุกประเภท โดยเฉพาะกีฬา จนได้รับคัดเลือกเป็นนักกีฬา “ฮัดห่วง”เยาวชนเขต 8 ขอบพระคุณ แม่ พ่อ “ครู” และ “บรรยากาศ” ทั้งหมดของ “โรงเรียน”

ด้วย “กีฬาเด่น” สอบได้ “โควตาช้างเผือก” ภาควิชาพลศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เมื่อเข้าเรียน วิชาปรัชญาทั่วไป อยากเรียน “ปรัชญา” ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ เป็นที่เรียนในปีถัดมา ทำกิจกรรมที่ชมรมค่ายอาสาพัฒนา นนทบุรีทักษิณ ขอบพระคุณ “ครู” และ “ร่มนทรี” ที่ช่วย “กันแดด” “กันฝน” และเรียนรู้อย่างอบอุ่น การเรียนในระบบมากกว่านั้นไม่เคยอยู่ในความคิด วันหนึ่ง “ครูปรัชญาแห่งเกษตร” หันมามองหน้า พูดว่า “วันพรุ่งนี้ ครูว่า คุณเหมาะเป็นอาจารย์นะ ชูนาเรียนต่อปริญญาโท” จากนั้นชีวิตก็พลิกผัน ขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับ มล. ดร.นิพาดา เทวกุล ขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ แห่ง “รั้วจามจุรี”ทุกท่าน

สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ได้รับความเมตตา กรุณาจาก “ครู” มากมายทั้งในและนอก มหาวิทยาลัย ขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับ ศาสตราจารย์ ดร. นัศรติพย์ นาคสุภา ที่ทำให้สนใจ “สังคมศาสตร์” และ “ไทยศึกษา” อย่างจริงจัง 11 ปี ผ่านไป ชีวิตก็พลิกผัน “บังเอิญ” อีกครั้ง เมื่อศาสตราจารย์รัช ภูณโณทก แนะนำให้เรียน “ไทยศึกษา” ที่มหาวิทยาลัยบูรพา ผมตัดสินใจไปเรียนทันที ขอบพระคุณ “ผู้อาวุโส” ที่ให้ ทั้งความรู้ ความเมตตา กรุณา “ผู้เยาว์ควรระหนึ่งจอก”

ขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับรองศาสตราจารย์ภารดี มหาจันทร์ ผู้ให้ทั้งความรู้เป็นอาจารย์ ที่ปรึกษาหลัก และดูแลลูกศิษย์ดั่งคนในครอบครัว เรียกพวกเรว่า “ลูก” อยู่ตลอดเวลาขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับความรู้ ความเมตตา กรุณา ของอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมทั้งสอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และ รองศาสตราจารย์ กิตติ ดันไทย ขอบพระคุณ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ รองศาสตราจารย์ ดร. อรรถจักร สัตยานุรักษ์ ที่แนะนำมุมมองน่าสนใจอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างมาก ขอบคุณที่ ๆ เพื่อน ๆ น้อง ๆ ชาว “ไทยศึกษา” มหาวิทยาลัยบูรพาทุกท่านที่ร่วมแลกเปลี่ยน สนทนา ทั้งในห้องเรียนและริมหาดบางแสนอันสวยงาม

ขอบคุณชาวชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนทุกท่านที่ร่วมพูดคุย แนะนำ ขอบพระคุณเป็นพิเศษ ครูเอื้อม อุบลพันธ์, ครูวัน ศรีเปารยะ, ลุงประยงค์ วัฒนรงค์, ครูชาติ ศิลปรัศมี “คุณค่า” ในงานวิจัยนี้ของมอบเป็น “เกียรติยศ” แต่ “ชวณอกเขาเมืองคอน”ทุกท่าน

ขอบคุณ “น้องหมี” และ “ไม้น้อย” “เมฆเหิน” คอยเป็นกำลังใจเสมอมา

“เกียรติยศ” และ “ความภาคภูมิใจ” ของผมจากการทำงานวิจัยนี้ทั้งหมดขอมอบแด่

“ครูกวีนอกเขา” นครศรีธรรมราช ผู้เดินทางสู่ชีวิตนิรันดร์ ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ.2553

วันพร จจะนุ

51810240: สาขาวิชา: ไทยศึกษา; ปร.ค. (ไทยศึกษา)

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น/นครศรีธรรมราช/ลุ่มน้ำตาปีตอนบน

วันวร จะนุ: ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน (LOCAL HISTORY OF THE COMMUNITIES IN THE UPPER TAPI RIVER BASIN) คณะกรรมการควบคุมคุณภาพ
นิพนธ์: การดี มหาจันทร์, กศ.ม., กิตติ ตันไทย, อม., ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, ร.ค. 569 หน้า. ปี พ.ศ.
2554

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน และวิเคราะห์การดำรงอยู่รูปแบบเครือข่ายของชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีภายใต้พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ มีขอบเขตด้านพื้นที่บริเวณชุมชนลุ่มน้ำตาปีตอนบนในฐานะเขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมหนึ่ง ครอบคลุมเวลาจากพ.ศ. 2442 จนถึง พ.ศ. 2550 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแนวประวัติศาสตร์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างผสมผสานกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างแบบหลายกลุ่ม และการสุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอลล์ (Snowball Sampling) ใช้การวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสังคม และวิเคราะห์รูปแบบเครือข่าย

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนปัจจุบัน ประกอบด้วยภูมิทัศน์วัฒนธรรมแบบชนบท เป็นส่วนใหญ่ แต่ที่โดดเด่นอย่างมากคือ ภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพ่อท่านคล้าย มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ยาวนานตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคปฏิรูประบอบราชการสมัยรัชกาลที่ 5 หลังพ.ศ. 2442 ถึงพ.ศ. 2550 สามารถแบ่งพัฒนาการเป็นสามช่วงด้วยกัน คือช่วงพ.ศ. 2442-2504 ช่วงพ.ศ. 2505-2530 และช่วงพ.ศ. 2531-2550 ทั้งสามช่วงมีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งทางกายภาพ สังคม และความคิด เป็นพลังผลักดันให้ชุมชนมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ชาวชุมชนมีความทรงจำต่าง ๆ ร่วมกัน จนสามารถสร้าง “อัตลักษณ์” ขึ้นมาเพื่อสร้างสรรค์ชุมชน ต่อรอง ต่อสู้ กับสิ่งบีบบังคับ ขัดแย้งต่าง ๆ จนสามารถดำรงอยู่อย่างมี “คุณค่า” ในปัจจุบัน งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประชาชนในท้องถิ่นมีความสำคัญในการขับเคลื่อนประวัติศาสตร์เป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มีความสำคัญต่อองค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคใต้ทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการศึกษา งานวิจัยนี้ได้ยืนยันการเป็น ผู้ผลิตเล็กละเอียด ของชาวชุมชนที่สามารถพึ่งตัวเองได้ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ด้วยเหตุนี้พวกเขาจึงสามารถปรับตัวได้ทุกรูปแบบ โดยเฉพาะสามารถรวมตัวกันสร้างเป็นเครือข่ายแนวนอนได้ทุกยุคสมัย นอกจากนั้นในงานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของเครือข่ายทางสังคมและวัฒนธรรมแบบหนึ่งที่ยังดำรงอยู่ข้ามยุค ข้ามสมัย คือ เครือข่ายพ่อท่านคล้าย ที่สามารถยึดโยงชาวชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เป็นการยืนยันถึง ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านที่สามารถปฏิบัติการจริงทางสังคมได้ โดยไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับรัฐ งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นฐานองค์ความรู้ในการพัฒนาชุมชนระดับระดับเขตเศรษฐกิจวัฒนธรรมและควรขยายขอบเขตจากชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน ไปสู่ลุ่มน้ำตาปีตอนกลางและตอนล่าง หรือศึกษาเป็นชุดโครงการวิจัยทั้งลุ่มน้ำตาปีจะเกิดประโยชน์มากขึ้นในอนาคต

51810240: MAJOR: THAI STUDY; Ph.D. (THAI STUDY)

KEYWORDS: LOCAL HISTORY /NAKORNSITHAMMARAT/ THE UPPER TAPI RIVER
BASIN

WANVORN JANU: LOCAL HISTORY OF THE COMMUNITIES IN THE UPPER
TAPI RIVER BASIN. ADVISORY COMMITTEE: PARADEE MAHAKHAN, M.Ed.,KITTI
TANTHAI, MA., CHAIYON PRADITSILD, Ph.D. 569 P. 2011.

This research aims to study the system of local cultural landscape and the historical development of the communities in the upper Tapi river basin. It also aims to analyze the existence of local networks of the communities there under the historical development. The scope of the study was the basin of the upper Tapi river, perceived as a cultural economic area, covering the period between BE 2442 to BE 2550. The research is a qualitative research study using the historical approach. The data collected were from the observations, documents, and interviews. This research selected a mixed samples and employed a snow ball sampling technique for the interviews. The collected data were analyzed to find the samples' social relations and their networks.

The results showed that the up to the point of the research investigation the communities at large along the basin managed to maintain their rural cultural landscape. What was very unique was the history centering around the individual person by the name of Than Phor Klai. It was found that the history of the area date back to the prehistoric period to the reign of King Rama V. The period under this study was between BE 2442 and BE 2550, which could be divided into three developmental periods, namely, the period between BE 2442 to BE 2504, between BE 2505 and BE 2530, and the period between BE 2531 and BE 2550. The three historical periods entailed both external and internal factors, including geographical, social, and ideological factors, driving the dynamic of communities. The communities shared many historical memories, leading to the formation of their own "identity", and they have used that identity to build their communities, to negotiate with other communities, and to deal with other pressing threats. All of these elements have contributed to their claim of having a "valuable" existence in today world. This research shows that local people are important in driving history. A local history is thus important for the bodies of Thailand's southern history knowledge, both at the contents and methods. This research confirms the communities functioning as the petty commodity producer. The communities were found to be self-sufficient in both the family and community levels. For this reason, the people were found to able to adapt to any style of changes. In particular, they could form horizontal networks that have lasted for all ages. Moreover, this research also demonstrates the unique nature of social and cultural network that has existed for many different historical periods, and that uniqueness is the network centering around Phor Than Klai. This network has succeeded in forming the unity of many community groups. It confirms the power relationship between the priests and the people that can be established without the involvement of the state power. This research can be used as a knowledge base in community development at various cultural economic area. Future research should investigate the scope of the study from the upper basin of the river to the central and the lower basins. A comprehensive study of the communities in the Tapi river basin would be useful in the future

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามหลักการวิจัย.....	13
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	14
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	18
ขอบเขตของการวิจัย.....	19
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	20
ทบทวนวรรณกรรม.....	20
วิธีดำเนินการวิจัย.....	22
2 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	31
ภูมิศาสตร์และโครงสร้างพื้นฐาน.....	31
ภูมิทัศน์วัฒนธรรม.....	86
3 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนก่อน	
พ.ศ. 2442.....	176
พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ก่อน พ.ศ. 2442.....	176
วิถีชีวิตก่อน พ.ศ. 2442.....	216
4 ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน พ.ศ. 2442-2504.....	234
ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนในบริบท “รัฐสมัยใหม่”.....	235
การดำรงอยู่ของชุมชนภายใต้บริบทของรัฐสมัยใหม่.....	264
รูปแบบเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนยุครัฐสมัยใหม่.....	304

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน พ.ศ. 2505-2530.....	312
การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจหลัง “วาทภัย 05”: จาก “ป่ายาง” สู่ “สวนยาง.....	313
ยุคสมัยแห่งความขัดแย้ง.....	324
การดำรงอยู่ของชุมชนในยุคสมัยแห่งความขัดแย้ง.....	357
การปรับเปลี่ยนรูปแบบเครือข่ายชุมชน.....	374
6 ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน พ.ศ. 2531-2550.....	378
“ปีโรง น้ำแดง”: อุทกภัย ดินถล่ม: ความเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์.....	379
การดำรงอยู่ของชุมชนในกระแสนิยมโลกาภิวัตน์.....	386
แสงแห่งบารมีพ่อท่านคล้าย.....	421
7 สรุปและเสนอแนะ.....	427
สรุป: ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	428
จาก “ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน” สู่ “พรมแดนความรู้”.....	435
ข้อเสนอแนะ.....	439
บรรณานุกรม.....	440
ภาคผนวก.....	468
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	569

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 แผนที่ขอบเขตการวิจัย.....	19
2-1 แผนที่บริเวณภาคใต้ของประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรอินโดจีน.....	33
2-2 ขอบเขตพื้นที่ลุ่มน้ำตาปี.....	37
2-3 แผนที่ของเขตลุ่มน้ำตาปีใน 8 ลุ่มน้ำสาขา.....	38
2-4 แผนผังความสัมพันธ์ของลำน้ำในลุ่มน้ำตาปี.....	40
2-5 ขอบเขตลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	42
2-6 แผนที่ขอบเขตลุ่มน้ำตาปีสาขาคลองจันดี.....	44
2-7 แผนที่ขอบเขตชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	46
2-8 แผนที่ขอบเขตพื้นที่ “ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน” เปรียบเทียบกับพื้นที่ลุ่มน้ำตาปีตอนบนและลุ่มน้ำคลองจันดี.....	47
2-9 ลำธารเล็กๆ จากเขาหลวง.....	48
2-10 แม่น้ำตาปีช่วงต้นสาย.....	48
2-11 แผนที่แม่น้ำตาปีไหลมาบรรจบกับคลองระณะในอำเภอพิปูน.....	49
2-12 แผนที่แม่น้ำตาปีเชื่อมกับคลองดินแดง.....	50
2-13 บริเวณที่แม่น้ำตาปีเชื่อมกับคลองดินแดง.....	51
2-14 อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง.....	51
2-15 แผนที่แม่น้ำตาปีเชื่อมกับคลองกะทูนและอ่างเก็บน้ำกระทูน.....	52
2-16 อ่างเก็บน้ำคลองกระทูน.....	53
2-17 แม่น้ำตาปีช่วงไหลเข้าสู่อำเภอลำปาง.....	53
2-18 แผนที่ภาพรวม “เมืองพิปูน” ดินแดนแหล่งต้นน้ำ.....	54
2-19 แม่น้ำตาปีไหลผ่านตลาดทานพอเทศบาลตำบลไม้เรียง.....	55
2-20 แผนที่แม่น้ำตาปีไหลเข้าสู่อำเภอลำปางจนถึงเทศบาลตำบลลำปาง.....	56
2-21 แม่น้ำตาปีไหลผ่านเขตเทศบาลลำปางบริเวณสะพานตลาดลำปาง.....	57
2-22 แผนที่ทิศตะวันออกของอำเภอลำปางมีคลองสำคัญหลายสายไหลลงสู่แม่น้ำตาปี.....	58
2-23 บริเวณที่คลองเสลาเชื่อมกับคลองขุดคว้น.....	59
2-24 แผนที่คลองมินในเขตอำเภอลำปางและอำเภอลำปางและจุดบรรจบกับแม่น้ำตาปีที่บ้านปากน้ำ.....	60

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-25 แผนที่คลองจันดีและลำน้ำต่าง ๆ ในอำเภอช้างกลาง.....	62
2-26 คลองมินบริเวณวัดควนสูง บ้านควนสูง.....	63
2-27 คลองมินเชื่อมกับแม่น้ำตาปีที่บ้านปากน้ำ.....	63
2-28 แผนที่เมืองฉวางจตุรรมสายน้ำ.....	64
2-29 แม่น้ำตาปีช่วงวัดใหญ่ อำเภอทุ่งใหญ่.....	65
2-30 แม่น้ำตาปีช่วงวัดอุตะเกา อำเภอทุ่งใหญ่.....	65
2-31 แม่น้ำตาปีบริเวณวัดภูเขาหลัก (ด้านหลังคือเขาหลัก).....	66
2-32 แม่น้ำตาปีบริเวณบ้านคลองรา (ด้านหลังคือ เขาถ้ำ).....	66
2-33 แผนที่แม่น้ำตาปีในช่วงอำเภอทุ่งใหญ่และอำเภอฉำพรณรา.....	67
2-34 เขาหลวง อำเภอพิปูน ต้นแม่น้ำตาปี.....	69
2-35 เขือกเขาหลวง บริเวณตำบลละอายและตำบลสวนขัน.....	70
2-36 เขาหลวง บริเวณตำบลละอาย อำเภอฉวาง.....	70
2-37 ขาเหมน ตำบลช้างกลาง อำเภอช้างกลาง.....	70
2-38 เขาศูนย์ ตำบลไม้เรียง อำเภอฉวาง.....	71
2-39 พื้นที่ลาดเขา บ้านนามวน อำเภอพิปูน.....	72
2-40 พื้นที่นา ตำบลนาเกลือ อำเภอฉวาง.....	72
2-41 ตำบลกะเปียด อำเภอฉวาง.....	72
2-42 ตำบลฉำพรณรา อำเภอฉำพรณรา.....	73
2-43 ตำบลทุ่งสัง อำเภอทุ่งใหญ่.....	73
2-44 ตำบลนาแว อำเภอฉวาง.....	74
2-45 ตำบลจันดี อำเภอฉวาง.....	74
2-46 อำเภอช้างกลาง.....	75
2-47 เขตเทศบาลฉวาง.....	75
2-48 แผนที่เส้นทางคมนาคมหลักในชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	79
2-49 เขตการปกครองระดับตำบลในเขตชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	83
2-50 แผนที่สภาพการใช้ที่ดินของพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	87
2-51 เขือกเขาหลวง.....	88

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-52 ต้นน้ำตาปี.....	89
2-53 อ่างเก็บน้ำคลองดินแดง.....	90
2-54 เมืองพิปูน.....	90
2-55 อ่างเก็บน้ำกระทูน.....	91
2-56 หุบเขาอำเภอพิปูน.....	92
2-57 แม่น้ำตาปีไหลจากอำเภอพิปูนเข้าสู่อำเภอฉวาง.....	93
2-58 ตำบลห้วยปรก.....	93
2-59 ทางรถไฟ คลองกะเปียด และถนน 4015 ในตำบลกะเปียด.....	94
2-60 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมการทำนาและแผนที่แสดงการตั้งถิ่นฐานบริเวณตำบลกะเปียด.....	95
2-61 แม่น้ำตาปีตอนต้นอำเภอฉวาง.....	95
2-62 ภูมิทัศน์ธรรมชาติของลำน้ำ.....	96
2-63 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมการทำนา ตำบลนาแว.....	97
2-64 แผนที่การตั้งถิ่นฐานที่สัมพันธ์ไปกับลำน้ำ.....	98
2-65 เทศบาลตำบลไม้เรียง.....	99
2-66 แผนที่การตั้งถิ่นฐานบริเวณ “ตลาดทานพอ” ตำบลไม้เรียง.....	99
2-67 เขาศูนย์และเทศบาลไม้เรียง (ตลาดทานพอ).....	100
2-68 ที่ราบลุ่มแม่น้ำอำเภอฉวาง.....	101
2-69 เมืองฉวาง.....	101
2-70 ถนนภายในเมืองฉวาง.....	102
2-71 เขตเทศบาลตำบลฉวาง.....	103
2-72 จุดสบแม่น้ำตาปีกับคลองมิน.....	103
2-73 ภาพถ่ายจากดาวเทียมบริเวณอำเภอฉวาง.....	104
2-74 ตำบลละอายและตำบลสวนขัน.....	105
2-75 แผนที่บริเวณตำบลละอายและตำบลสวนขัน.....	106
2-76 เทศบาลตำบลจันดี.....	108
2-77 คลองจันดี.....	109

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-78 อำเภอช้างกลางและช่องเขาช้างกลาง.....	109
2-79 แผนที่บริเวณอำเภอช้างกลาง.....	110
2-80 ภูมิทัศน์บริเวณอำเภอช้างกลาง.....	111
2-81 เขาเหมน.....	111
2-82 แม่น้ำตาปีไหลออกจากฉวาง.....	113
2-83 ตำบลนากะชะ.....	114
2-84 ทุ่งใหญ่.....	115
2-85 แผนที่บริเวณตำบลทุ่งใหญ่.....	116
2-86 แม่น้ำตาปีแบ่งกันอำเภอฉำพรณากับอำเภอทุ่งใหญ่.....	116
2-87 แผนที่การไหลแม่น้ำตาปีบริเวณอำเภอฉำพรณารและตำบลทุ่งใหญ่.....	117
2-88 ตำบลคลองเส.....	118
2-89 ภูมิประเทศอำเภอฉำพรณาร.....	119
2-90 เขาถ้ำ.....	120
2-91 แผนที่ลำน้ำตาปีไหลผ่านเขาถ้ำ.....	120
2-92 บริเวณรอบ ๆ เขาถ้ำทางทิศตะวันออก.....	121
2-93 เขาหลักและตำบลทุ่งสัง.....	122
2-94 ภูมิประเทศตำบลทุ่งสัง.....	123
2-95 แผนที่บริเวณเขาหลัก.....	124
2-96 ตำบลบางรูปและตำบลคูสิต.....	124
2-97 ด้านตะวันออกของตำบลคูสิต.....	125
2-98 บ้านไม้แบบยกพื้นได้สูง.....	127
2-99 เรือนข้าว.....	128
2-100 อาคารแถวไม้.....	128
2-101 บ้านปูนแบบสมัยใหม่.....	129
2-102 ตึกแถวอาคารพาณิชย์.....	129
2-103 สถานที่หน่วยงานราชการในเขตชนบท.....	130
2-104 พื้นที่สาธารณะและสันตนาการ.....	131

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-105 ภูมิทัศน์และวัฒนธรรมที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์โดยตรงในปัจจุบัน.....	132
2-106 ภูมิทัศน์วัฒนธรรมทางความเชื่อและศาสนา.....	133
2-107 สถานที่ราชการที่ใช้ประกอบกิจกรรมสาธารณะ.....	133
2-108 การประกอบกิจกรรมสาธารณะ.....	134
2-109 วัดโบราณาราม.....	134
2-110 วัดสุวรรณาราม.....	135
2-111 วัดหาดสูง.....	136
2-112 วัดวังม่วง.....	136
2-113 บริเวณต่าง ๆ ในวัดกวนสูง.....	137
2-114 วัดภูเขาหลัก เจดีย์สมัยศรีวิชัย.....	138
2-115 วัดธาตุน้อยและวัดหลักช้าง.....	139
2-116 สุสานหรืออสังขีของชาวจีน.....	140
2-117 ศาลงูเห่าคาริมน้ำตาปีและพระพุทธรูปใหญ่บนยอดเขาพระ.....	141
2-118 พื้นที่นา.....	142
2-119 สวนยางพารา.....	142
2-120 สวนเงาะและสวนปาล์ม.....	143
2-121 สวนสมรม.....	143
2-122 พื้นที่เลี้ยงวัวชน.....	144
2-123 พื้นที่เกษตรกรรมสวนผสม.....	145
2-124 ตลาดจันดีและตลาดพิปูน.....	146
2-125 เรือนแถวค้าขาย.....	146
2-126 สภาพความเป็นอยู่ในเขตเมือง...ง.....	147
2-127 รูปปั้นขุนพิปูนเปรมประคิษฐ์และที่ว่าการอำเภอฉวาง.....	148
2-128 งานปีใหม่ที่สนามหน้าอำเภอฉวาง.....	148
2-129 งานกีฬาอำเภอ สนามหน้าอำเภอฉวางสวนสาธารณะ เทศบาลตำบลฉวาง.....	149
2-130 ศูนย์เรียนรู้ตำบลไม้เรียงและศาลาประชาคมจันดี.....	149

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2-131 ศาลเจ้าสุกกวงตั้ง ตำบลจันดีและศาลเจ้าเต้าเอียะเชียงตึง ตำบลจันดี.....	150
2-132 ศาลเจ้าขนาดเล็ก ตลาดจันดีและคริสตจักรจันดี.....	151
2-133 รูปปั้นของพ่อท่านคล้ายที่วัดธาตุน้อยและวัดเขาป้อม.....	153
2-134 รูปปั้นของพ่อท่านคล้ายที่วัดหลักช้างและวัดสวนขัน.....	154
2-135 ภูมิทัศน์เกี่ยวกับพ่อท่านคล้ายในสถานที่ต่าง ๆ.....	155
2-136 เจดีย์ที่พ่อท่านคล้ายได้สร้างขึ้นหรือบูรณะไว้.....	156
2-137 ถาวรวัตถุหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับพ่อท่านคล้าย.....	157
2-138 สะพานข้ามคลองขุดด้านทางเข้าวัดสวนขันและแบบสะพานพ่อท่านคล้ายในอดีต.....	158
2-139 ตำแหน่งวัดในช่วงก่อนสมัยรัตนโกสินทร์.....	161
2-140 แผนที่ตำแหน่งวัดตั้งแต่อดีตจนถึงช่วงต้นรัตนโกสินทร์.....	163
2-141 แผนที่ตำแหน่งตั้งวัดตั้งแต่อดีตจนถึงสมัยรัชกาลที่ 6.....	166
2-142 การขยายตัวของวัดจากอดีตถึงสมัยรัชกาลที่ 7.....	170
2-143 แผนที่การเกิดขึ้นของวัดตั้งแต่อดีตจนถึง พ.ศ. 2544.....	172
3-1 ชาวญี่ปุ่นที่ ต.ปากหมาก อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี.....	178
3-2 แก้วหน้า “คนใต้” (ไม่ใช่คนเชื้อสายจีน) ที่พบทั่วไปในปัจจุบัน.....	178
3-3 ที่ตั้งชุมชนสมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ภาคใต้ในชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน มีการค้นพบสองแหล่งคือแหล่งคลองขุดด้านและแหล่งถ้ำพรรณรา.....	183
3-4 มุมมองจาก “เมืองนคร” หลังเทือกเขาหลวงคือดินแดน “เมืองขวาง”.....	195
3-5 คลองขวาง.....	196
3-6 บริเวณ “ทัพเจ้ายา” ในปัจจุบัน ต.สวนขัน อ.ช้างกลาง มองจากวัดเขาป้อม ต.ตะไคร่ อ.ขวาง.....	202
3-7 แผนที่วาดสมัยรัชกาลที่ 1 ชื่อชุมชนและสถานที่ในชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน ที่ยังดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน.....	204
3-8 การทำนาที่ยังเหลืออยู่ในปัจจุบัน.....	225
3-9 การปลูกข้าวไร่ในปัจจุบัน.....	225
3-10 บันไดไม้ไผ่พาดต้นไม้ใหญ่เพื่อใช้ในการ “ขึ้นฝั้ง” ของ “ชาวนอกเขา” ที่สืบทอด จนถึงปัจจุบัน.....	228

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
3-11 คอกจับช้างจำลอง ภูมิปัญญาชาวนอกเขา.....	229
4-1 โรงเรียนวัดวังม่วง ปีพ.ศ. 2483.....	253
4-2 แผนที่ทางรถไฟแห่งกรุงสยามจากกรุงเทพฯ-พัทลุง-กันตัง (ที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลภูเก็ต พ.ศ. 2471).....	273
4-3 รูปบรรพบุรุษคนเชื้อสายจีนในตลาดฉวาง “สายแม่” คนพื้นที่เชื้อสายไทย.....	274
4-4 หมอพื้นเชื้อสายจีนในตลาดฉวาง.....	275
4-5 แผนที่ทางรถไฟแห่งกรุงสยามจากกรุงเทพฯ-กันตัง (ที่ระลึกในการเสด็จพระราชดำเนินเลียบมณฑลภูเก็ต พ.ศ. 2471 สถานีคลองจั่นยังเป็นสถานีย่อย).....	277
4-6 พ่อท่านคล้าย วาจาสิทธิ์.....	285
4-7 เทพเจ้าชาวนอกเขา.....	289
4-8 การแห่เทพเจ้าชาวนอกเขา.....	289
4-9 โรงเรียนอักษรวิทย์ ประมาณ พ.ศ. 2512.....	298
4-10 โรงเรียนพึ่งตนเอง.....	300
4-11 รูปแบบเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนก่อนยุครัฐสมัยใหม่.....	308
4-12 รูปแบบเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนหลังยุครัฐสมัยใหม่.....	311
5-1 โฆษณาอุปกรณ์ผลิตยางพารา “ยุคยางกองทุน”.....	321
5-2 เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถวัดยางค้อม.....	341
5-3 เสด็จพระราชดำเนินประกอบพิธียกข่อฟ้าอุโบสถวัดมะนาวหวาน (ทรงถวายยา และเวชภัณฑ์แก่พระครูสถิตวิหารธรรม (ท่านสอน) เจ้าอาวาส).....	342
5-4 เขาศูนย์ช่วงเริ่มขุดแร่.....	346
5-5 ชาวบ้านขุดแร่เขาศูนย์.....	347
5-6 เขาศูนย์ช่วงหนาแน่น 1.....	348
5-7 เขาศูนย์ช่วงหนาแน่น 2.....	349
5-8 “ขุดทอง” เขาศูนย์ ชาวบ้านขุดแร่ผิวดิน.....	349
5-9 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกำลังสัมภาษณ์เจ้าของหลุมแร่.....	350
5-10 ตัวอย่างบัตรบุคคลในท้องถิ่น.....	352
5-11 ร้านค้าบนเขาศูนย์ของทุกอย่างบนเขาศูนย์แพงกว่าราคาปกติมาก.....	354

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
5-12 การขุดแร่เขาสุนัข มีความเสี่ยงสูง.....	356
5-13 คนล้มตาย คนบาทเจ็บจากกระบวนการขุดแร่จำนวนมาก.....	356
5-14 โครงการกสข. ตำบลกระทุง.....	360
5-15 พ่อท่านคล้ายกับขุนพันธรักษ์ (คนขวา) ในวันวางศิลาฤกษ์วัดธาตุน้อย.....	364
6-1 พื้นที่ถูกน้ำท่วม ดินถล่ม ตำบลกระทุง อำเภอพิบูลย์.....	380
6-2 ความเสียหาย กระทุง ปีพ.ศ. 2531.....	382
6-3 กระทุงที่หลงเหลือ ชุมชนบ้านห้วยช่องริมอ่างเก็บน้ำกระทุง.....	385
6-4 ยอดเมรุวัดกลาง “อ่างเก็บน้ำกระทุง”.....	386
6-5 สองหนุ่มจากอำเภอฉะพรวนบุรี ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการดูแลช้างจากบรรพบุรุษ ได้กลับมาเดินทางในวิถี คน-ช้าง อีกครั้งในยุคโลกาภิวัตน์.....	392
6-6 งานลอยกระทงชุมชนสนุกสนานกับ “มวยทะเล”	394
6-7 เดือนสิบ “วัดวังม่วง แห่งกระเจาต เลี้ยงพระ ทำบุญ “ต่ายาย” “ล้อมวงเครือญาติ” เชื่อมสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้าน.....	396
ภาคผนวก 1-1 โครงสร้างแนวคิดหรือทฤษฎีในการวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น ลุ่มน้ำตาปัดอนบน.....	520

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1-1 การควบคุมคุณภาพงานวิจัยภาคสนาม.....	27
2-1 พื้นที่ลุ่มน้ำตาปีตามเขตการปกครอง.....	37
2-2 พื้นที่ลุ่มน้ำสาขาต่าง ๆ ในระบบลุ่มน้ำตาปี.....	38
2-3 พื้นที่ลุ่มน้ำตาปีตอนบนแบ่งตามเขตการปกครอง.....	41
2-4 พื้นที่ลุ่มน้ำตาปีสาขาคลองจันดีแบ่งตามเขตการปกครอง.....	43
2-5 พื้นที่ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนแบ่งตามเขตการปกครอง.....	45
2-6 องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบน.....	83
2-7 ประชากรและความหนาแน่นในชุมชนท้องถิ่นลุ่มน้ำตาปีตอนบนแบ่งตามอำเภอ.....	84